5080

DISPUTATIO JURIDICA
De
PRIVATIS DELICTIS.

Quam
Sub Auſpicio Triunius DEI
Permiſſu & Decreto Ampliſſimæ & Celeberrimæ Facultatis Juridicæ, quæ eſt in inclyta Lipſienſium Academia
Pro conſequenda in utroque Jure
LICENTIA DOCTORALI.

Publicæ diſquiſitioni ſubmittit
M. MELCHIOR BRUNO,
Stotel-Bremenſis.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Ad diem 29. Auguſti in Auditorio Philoſophorum Collegij majoris.

LIPSIÆ
Typis exſcripſit GREGORIUS RITZSCHIUS,
Anno 1633.

6.

Reverendiſſimo, Illuſtriſſimo atque
Celſiſſimo Principi ac Domino,
Domino

JOHANNI FRIDERICO,

DEI gratiâ, Archiepiſcopo Bremenſi, Epiſcopo Lubecenſi &c. Heredi Norvveviæ, Duci Slesvigæ, Holſatiæ, Stormaniæ & Diethmarſiæ, &c. Comiti in Oldenburg & Delmenhorſt, &c.

Domino ſuo clementiſſimo

Hanc Diſputationem inauguralem

humillimè inſcribit & offert

M. Melchior Bruno, Stotel-
Bremenſis.

THESIS I.

QVoniam in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti ad omnia conſilia, omnesq; actus ſemper progrediendum eſt, l. 2. C. de offic. præf. præt. Afric. propoſiturus principaliores privatorum delictorum ſpecies, inter quas primum locum tenet furtum, illud in eodem ſic definio.

2. Furtum eſt delictum privatum, quod fraudulosa rei alienæ, vel etiam uſus poſſeſſionisvè cõtrectatione lucri faciendi gratiâ committitur, *l. 1. §. 3. de furt. §. 1. Inſt. de oblig. quæ ex del. naſc.*

3 Dixi fraudulosa, quæ eſt communis differentia omnium delictorum, quòd ſine dolo non committuntur, excepto unico, quod lex Aquilia vindicat, ubi non neceſſum eſt, ut damnum ex propoſito maligno & dolo fiat, ſed inde actio competit, ſi modò quâcunque etiam culpâ leviſſimâ damnum datum ſit, *l. 44. ad l. Aquil. l. 13. de libr. cauſ.* & quidem de furto, quòd ſine dolo & affectu furandi non fiat, nominatim traditur *§. 4. & 5. Inſt. de uſucap. §. 7. Inſt. d. t. l. 37. de uſucap.*

4 Dixi contrectatione, quia nec ſine ea furtũ committitur *l. 3. §. 18 de acq. poſſ. l. 22. h. t.* Significatur autem contrectatio, cum quadam motione, ut excludantur ab objecto furti res immobiles; eorum enim ſententiam, qui etiam fundi locive furtum fieri exiſtimabãt, abolitam eſſe teſtantur *Gajus in l. 38. de uſucap. & Juſtin. in §. 7 Inſt. eod.* ſolius igitur rei mobilis furtum fit; nec refert animata ſit *l. 14. § 13. l. 38. h. t.* an inanimata. Amotio autem ſeu motio hîc ſubtiliùs intelligenda eſt, ut non intelligatur amotio tantùm ex poteſtate domini, ſed etiam rei, quæ quamvis ex juſta cauſa penes aliquem ſit, illicitus uſus; & hoc

per verbum uſus in definitione notatur, quod fit dupliciter, ſi quis utatur re, cujus vel nullum habet uſum, ut ſunt depoſitarius & creditor in pignore, quorum ille re depoſitá, hic pignore utentes furtum committunt, vel utatur ultra limitatum & conceſſum uſum §. 6. *Inſt. d. t. l. 40. l. 54. h. t.*

5. Contrectatio illa aut eſt vera, de qua θ. præc. aut ficta, quam effectu conſiderato jus pro vera habet. Sic tenetur falſus creditor, qui ſciens indebitum accipit, *l. 43. h t.* Sic tenetur falſus procurator, qui nomine veri procuratoris accipit pecuniam à debitore creditoris *d. l. 43. §. 1. l. 80. §. 6. eod. l. 18. de ſolut. l. 14. de cond. cauſ. dat. l. 19. C. h. t.* Sic qui in officio ſibi commiſſo fraudulenter & dolo malo verſatur *l. 1. §. 22. & ſeqq. & l. 2. de tutel. & rat. l. 33. h. t.* quem tamen mitius puniri quidam volunt, quàm pœna capitali hodierna. Sic tabellarius pecuniam numeratam in proprios uſus convertens *propter expreſſum textum in l. 7. C. h. t. l. 22. §. 7. mand. 52. §. 16. h. t. l. 25. de donat. concordat* 𝔓. 𝔋. 𝔒. *art. 170.* pœna autem videtur hoc caſu rectiùs imponi fuſtigatio quàm ſtrangulatio *monente VVeſenb. in P. ſſtorum h. t. n. 11.* ſi dictus art. 170. per 160. explicetur. *Novel. Elect. Aug. conſt. 41. p. 4.* conſtitutum, ut ſi furtum 20. ſolidos excedat, ſuſpendio puniatur, ſi non, fuſtigatione, perpetuo exilio vel mitius pro furti magnitudine, *qua ead. conſt.* adminiſtratoribus in officio fraudulenter verſantibus, pœna capitalis ſtatuitur, ſi 100. floreni uſitatæ monetæ inverſi ſint, fuſtigationis, ſi 50. inverſio excedat, arbitraria carceris aut relegationis, ſi infra 50. ſubſiſtat. Sic tenetur, cujus ope, conſilio furtum factum eſt §. *11. Inſt. d. t.* Conſilium autem latiùs uſurpatur & ſtrictiùs, latiùs deſignat malignum propoſitum, eoque ſenſu ſemper in ope ſive opera fraudulenta, ſimul eſt furandi conſilium *l. 53. §. 1. de V. S.* ſtrictiùs & in ſpecie opponitur opi, & ſignificat perſuaſionem, inſtructionem & impulſionem *l. 50. §. 3. h. t.* Item opem ferre uſurpatur latiùs & ſtrictiùs: Strictiùs ſi quis præſens juvet, aut abſens prudens ſciens inſtrumenta ad furandum commodet *d. §. 11. l. 54. §. 4. h. t.* rurſus opem ita fert quis aut directò, ut ſi ſcalas feneſtris ſupponat *d. §. 11. verſ. ope,* aut per obliquum, *exempla ſunt d. §. 11. verſ. in quo l. 52. §. 13. l. 66. §. 2. h. t.* latiùs opem ferre ſignificat præbere adjumentum, quod ineſt quibuſdam conſilii ſpeciebus, cujuſmodi eſt quod proponitur *d. l. 50. §. 3.* quod inſtruit, & rationem furandi oſtendit, veluti ſi monſtret, quomodo

modo poſſit pervadere in ædes, aut ubi pecunia recondita ſit, in his enim ſimul ineſt opera, & talis Nov. El. Aug. *conſt. 40. p. 4.* non eadem pœna, quâ principalis punitur, ſed cum pœna virgarum relegatur. Quoad pœnam in his diſtingvendum, aut nudum conſilium dedit, nec ſecuta contrectatio eſt, & non tenetur *l. 62. l. 36. h. t. l. 27. §. 21. ad l. Aquil.* aut conſilium dedit, & ſecuta contrectatio eſt, *d. l. 52. § 19. & l. 53. de V. S. in fin.* quia ſemper oportet furtum ſecutum & damnum revera datum eſſe, *d. l. 52. § 13. & 19.* ut furti actio ſit, & oportet conſilium & opem eò directa fuiſſe, ut furtum fieret, qui animus & quod propoſitum ſi abſit, & tamen damnum datum ſit per laſciviam, non furti, ſed in factum actio eſt *d. §. 11. verſ. ſed ſi quid d. l. 50. §. 4.* Aut opem & conſilium ſimul præſtitit, & tenetur ſimilitudine ſupplicij *d. l. 50. § 1. d. l. 52. in pr. l. 6. de condict. furt. c. notum in fin. 2. q. 1. c. ſicut dignum verſ. illi autem ext. de homic. volunt. c. cùm ad ſedem ext. de reſtit. ſpoliat. l. 20. C. h. t.* P. H. O. *art. 177.* Landrecht. *l. 2. art. 13. & 25.* Huc etiam pertinent receptatores rerum furtivarum *l. 14. C. h. t. § 4. Inſt. d. t.* peſſimum enim genus receptatorum eſt, ſine quibus diu latere nemo poteſt, hinc eos ead. cum ſontibus manet pœna *l. 1. de recept. l. 1. C. eod. l. 13. de offic. præſ.* idē obtinet jure Sax. Landrecht / *lib. 2. art. 25. & ibid. gl. in verb.* vnrechte Mithelffer / *& eod. lib. art. 13.* quo alludit verſiculus antiqui Poetæ Phocylidis:

Ἀμφότεροι κλῶπες, καὶ ὁ δεξάμενος, καὶ ὁ κλέψας.

6. Dixi poſſeſſionis: omne quidem furtum eſt poſſeſſionis, ut nec fiat furtum, ſi rei penes alium non ſit poſſeſſio, quare hereditati jacenti negatur furtum fieri *l. 1. § 15. ſi is qui teſtam. lib. l. 6. expil. her. l. 68. h. t.* Sed quia hîc poſſeſſio opponitur rei & uſui intelligitur tale furtum, quod intuitu ſolius poſſeſſionis committitur, *exemplum eſt in §. 10. Inſt. d. t.* ſi debitor rem propriam, quam pignori dedit, ejusque poſſeſſionē transtulit, ſurripiat creditori. In re enim pignorata duo conſideramus, rem ipſam, quæ manet debitoris, & pignoris jus, quod creditori conſtituitur, res eſt debitoris propria, jus in re illa alienum eſt, rem ipſam furto non aufert, at rem illam intervertendo furtum committit, atque ita rei nō propriæ, ſed alienæ, ſed quia jus interverti non poteſt, quin & res, cui tanquam accidens inhæret, intervertatur, metonymicè eo caſu debitor rei ſuæ furtum facere dicitur, propriè enim jus creditori aufert, non rem, nam ſi res ipſa fieret furtiva, non poſſet uſucapi §. 2

 Inſt.

Inſt. de uſuc. at uſucapi poſſe expreſsè confirmat *l. 4. §. 21. eod.* Si verò debitor creditori, cui rem ſurripuit, offerat debitum, puto actionem furti expirare, vel ſaltem ei remittendam eſſe *arg. l. 13 §. 1. h. t.* Deinde *quo exemplo utitur Theoph. in d. §. Inſt.* ſi depoſitarius dolo malo utatur re depoſitâ animo intervertendi & inficiandi depoſitum *l. 67. h. t.* ita enim deponens amittit poſſeſſionem *d. l. 3. §. 18. d. acq. poſſ.* itaque hîc concurrit furtum uſus & poſſeſſionis.

7. Furtum etiam rei minimæ fit, ejusque nomine datur actio furti, ſiquidem nec in minima re alter cum damno meo lucrum ſentire debet §. 16. *Inſt. de rer. div. l. 8. §. 1. famil. herc. l. 37. h. t. l. 22. verſ. ead. de dam. inf.* nec furtum ex rei ſubtractæ quantitate, ſed animo ſurripientis æſtimatur *d. l. 37. de uſuc. c. fur 14. q. ult.*

8. Prohibitum autem eſt jure divino admittere *Exod. 20. Deuter. 5.* & naturali *l. 1. §. 3. h. t, l. 42. de V. S.* Jus autem naturale hîc intelligo non quod beſtiis commune eſt *pr. Inſt. de J. N. G. & C.* ſed quo utuntur homines, & quod cum jure gentium primævo eſt idem *§. 11. Inſt. de rer. diviſ.* cui etiam rectè accepta feruntur rerum dominia, eorumque diſtinctiones *l. 1. de acq. rer. dom.*

9. Poteſt etiam addi invito domino, quia ſemper furtum fit contra voluntatem dominorum *l. 46. §. 7. l. 48 §. 2. h. t.* ſicut enim injuria, ita nec furtum volenti fit.

10. Furtum aliud eſt manifeſtum, aliud nec manifeſtum §. 3. *Inſt. d. t. l. §. 3. 4. 5. 6. h. t.* inter quæ tertium non datur, licet quis ejuſdem rei ſed diverſis actibus & manifeſtus & nec manifeſtus fur eſſe poſſit *l. 21. h. t.* & retinetur hæc diſtinctio moribus noſtris confirmata P. H. O. *art. 157. & 158.* uſusque ejus eſt in pœna lenienda vel exaſperanda.

11. Manifeſtum furtum deſcribitur *in §. 3. Inſt. d. t.* per gradus. ut 1. ſit, quando fur deprehenditur in ipſo actu, dum furtum facit. 2. quando poſtquam furtum fecit in eiſdem ædibus aut eodem loco cum furto deprehenditur. 3. quando quidem loco egreſſus eſt, ante tamen deprehenditur, quàm eò, quo deſtinavit, rem pertulerit, nec impedit ſive ipſe dominus ſive alius eum deprehendat *l. 3. §. 1. l. 7. §. fin. h. t.* ſive deprehenſus, ſive viſus ſaltem fuerit cum acclamatione *d. l. 7. §. 1.*

12. Non manifeſtum eſt, quod in aliquem prædictorum trium caſuum non incidit *l. 8. l. 5. §. 1. & 4. h. t.*

13. U-

13. Utrumque ex adjunctis aliisque circumſtantiis varias diviſiones recipit, eſt enim aliud conceptum, aliud oblatum.

14. Conceptum eſt, cùm apud aliquem teſtibus præſentibus res furtiva quæſita & inventa eſt §. *4. Inſt. d t.* Olim illud dicebatur fieri per lancem & licium *Gell. 11. noct. Att.* 18. *&* *16. c. 10.* ita autem appellatum videtur, quòd olim qui quærebat rem, quoniam in quævis conclavia intrandi erat conceſſa poteſtas, tenebat lancem ob oculos propter matrumfamil. & virginum pudorem, hujus ratio erat; quoniam intrabat ſimplici licio & lino, ut parum à nudo differret, ut ne ſcil. aliquid latenter ſub veſte inferre & domino ædium calumniam ſtruere poſſet, quamvis aliæ aliorum ſint conjecturæ.

15. Oblatum eſt, cùm res furtiva alicui oblata eſt, eademque apud ipſum quæſita & inventa *d. §. 4.*

16. Utrumque hoc genus à foro receſſit, quia magis actionum quàm furtorum genera erant, ſicut & non exhibiti & prohibiti furti ſpecies ſublatæ ſunt *d. § 4.* Et inde rem furtivam in alienis ædibus domino rei perquirere licere negatur, quia hoc prætextu omnium curioſitati ſervirent ædes noſtræ, quæ nobis liberum debent præbere domicilium *l. 18. de in jus. voc.* & leges contra ingredientem invito domino dant injuriarum actionem *d. l. 18. l. 23. de injur.* imò periculoſum hoc eſſet patriſam. cui expedit ne ſecreta patrimonii ſui pandantur *l. 2 C. quand. & quib. quart. pars: lib. 10.* ſi tamen indicia aliqua contra eum, apud quem ſuſpicio eſt, rem ſubtractam eſſe, appareant, aditus judex in alienis ædibus poteſt concedere perquiſitionem *l. 5. de fugit. l. 11. de acq. poſſ. arg. l. 1. de quæſtion. l. 105. de R. I.* probatur etiam de Jure Sax. Weichbild. *art. 90.* quæ tamen ipſis dominis non eſt permittenda, ne oriantur ſcandala, ſed per miniſtros publicos fieri debet: niſi autem inquiſitio hæc concederetur, multi rebus ſuis defraudarentur, & delicta manerent impunita. Ubi verò publica verſatur utilitas, etiam nullis extantibus indiciis in alienis ædibus & locis perquirendi facultas ab Imperat. conceſſa eſt *l. 6. C. de aquæd. lib. 11. l. 6. C. de metall. lib. 11.*

17. Verùm an res hoc modo apud aliquem reperta ſufficiens faciat indicium ad torturam, judex cautè ex circumſtantiis & perſonæ ſtatu æſtimabit *arg. l. 10. §. 5. de quæſt. l. 5. §. 6. de re milit. l. 51. de donat. int. vir. l. 51. pro ſocio & facit huc lex 8. §. 1. C. de quæſt. adde* P. H. O. *art. 43. &* Weichbild *d. art. 90.*

18. Si

18. Si is, apud quem res furtiva invenitur, ſit innocens, quia ſorte eam emit, aut aliàs bonâ fide acquiſivit, tenetur tamen domino eam reſtituere, etiam abſque refuſione pretii *per l.2. C.h.t.l.3. l.23.C. de rei vindic. congruit* P. H. O. *art.213.* & 214 exceptis ſumtibus in rem furtivam puta pecoribus alendis factis: idem de jure Sax. Landrecht *lib.2. art.36.* Nec obſtat, quod ab initio proteſtatus fuerit, ſe nomine domini emere, eique reddito pretio reſtituturũ eſſe, quia aliena proteſtatio non poteſt rerum noſtrarum libertatem impedire *l.11.d.R.I.*

19. Res ita inventa, condemnato ad mortem fure, non fiſco applicabitur, ſed domino reſtituetur *1.arg.l.20 de capt.& poſtl.rev. 2.ex ratione l. 22. C. de pœnis,* quod nemo debeat alterius odio prægravari. *3.propter §.fin. Inſt.d.t.* ubi res furtiva à quolibet poſſeſſore vindicari poſſe dicitur, *adde* P. H. O. *art.207.*

20. Ad furtum conceptum pertinet furtum tigni juncti, quod eſt furtum conceptum tigni, quod quis bona fide ædibus ſuis junxit: eſt autem tignum omnis materia, ex qua ædificia fiunt *§.30. Inſt.de rer.diviſ.* & datur actio de tigno furtivo juncto etiam contra bonæ fidei ædificatorem in duplum, quia licet furti nõ teneatur, rem tamen furtivam junxit, nec ſatis diligens fuit inveſtigando rei qualitatem *l.23.§.pen.& ult.de Rei vind l.6.ad exhib.l.7.§10.de acq.rer.dom.d.§30.* Nec liberum eſt ei ad actionem hanc evitandam, tignum furtivum ædibus eximere & domino reſtituere *d.l.6. l.1. de tig.junct. l.2.C.d. ædif.priv.l.6. C.de op.publ.*

21. Ex tempore aliud eſt furtum nocturnum, aliud diurnum, hoc quod interdiu, illud quod noctu perpetratur *l.54.§.2. h.t. l.9.ad l. Cornel.de ſic.* P.H.O. *art.167.* eſtque atrocius, unde & extraordinariè punitur, & l.12 tab. furem nocturnũ deprehenſum occidere licet, ſi ſine periculo ei parci non poſſit *d.l.9.* diurnum non item, niſi ſe telo defenderit *l.4.§.1. ad l.Aquil. accedit jus divinum Exod. 22. in pr. & canonic. c.3. ext. de homic. caſual.* utrobique autem clamorem tollere debet occidens.

22. Ex perſona furum aliud eſt domeſticum, aliud non domeſticum: illud fit patriſam. ab uno ex familia, puta uxore, contra quam tamen conſtante matrimonio non datur actio P.H.O. *art.165.* ſed eo ſoluto rerum amotarum *t.t. rer. amot:* vel per ſervos & liberos, cum quibus etiam nulla eſt actio, quia parentes & domini per eos omnia

acqui-

acquirunt,& in eos jus animadvertendi habent *l. 16. l. 17. h. t.* Prior autem ratio ceſſans facit ut contra filium caſtrenſe peculium habētem actio furti detur *l. 52. §. 5. h. t.* Si autem plures ſervi unius domini furtum fecerint alii, ne dominus omnes noxæ dedere, aut univerſorum & ſingulorum nomine æſtimationem præſtare teneatur, ſed præſtādo tantum, quantum unus homo liber, liberetur, edicto expreſſum eſt *l. 1. in pr. & §. ult. ſi famil. furt. l. 32. ad l. Aquil.* Huc referri poteſt furtum, quod ſervus in teſtamento vel pure ſub conditione manumiſſus committit, tunc cum ſtatim ab adita hereditate, vel ea adhuc jacente furtum hereditati facit quaſi, eamque dolo malo compilat, cujus perſecutio in duplum eſt *l. 1. & t. t. ſi is qui teſtam.* Domeſticum item eſt furtum, quod libertus vel cliens patrono vel mercenarius ei, qui operas ejus conduxit facit *l. 89. h. t. junct. l. 11. §. 1. de pœn.*

23. Quandoquidē apud Chriſtianos ex ſpeciali ratione libertatis ſpiritualis per Chriſtum partæ omnibus fide illam amplectentibus inque ipſius nomine baptizatis jus ſervitutum & manumiſſionum in deſvetudinem abiit, & in ſpecie Germaniam noſtrā veros ſervos nunquam habuiſſe, teſtis eſt *Cornelius Tacitus de moribus Germanorum*, de ſervis, ancillis, famulis, mercenariis & officialib9 noſtri temporis, utpote hominibus liberis minimè ambigendum eſt, eos furti teneri, quô collimare videtur P. H. O. *art. 170. & expreſsè traditur Nov. El. Aug. Conſt. 38. p 4.* Ubi tamen domeſticorum appellatione non venire parentes, conjuges, liberos & fratres dicendum eſt, quod ad pœnam ordinariam attinet *arg. l. ult. de recept.*

24. Ex loco aliud Tumultuarium, aliud Balneariū, illud eſt cùm quis tēpore naufragii, ruinæ, incendii vel navis expugnatæ, ubi commoda res ſubtrahendi occaſio ſe offert, & res ſuas minus quis cuſtodire poteſt, aliena aufert & contrectat. Hinc etiam actio ejus, quod incendii, ruinæ, naufragii cauſâ depoſitum eſt, nomine in duplum datur contra depoſitarium inficiantem *l. 1. §. 4. depoſ. junct. §. 26. & 22. Inſt. de Action.* Perſecutio ejus intra annum eſt in quadruplum, poſt annū in ſimplum *l. 18. C. h. t. l. 1. & t. t. de inc. ruin. naufr.* Hoc, quod committit is, qui veſtiaria hominum in balneo verſantium aufert, isque extra ordinem punitur *l. 1. de furib. balne.* Eodem modo punitur illud furū genus, qui à modo furandi Saccularii dicuntur, qui ex ſacculis alie-

 nis

nis ſuppilant pecunias, ſimiles ſectoribus zonariis *l.1. §.2. de effract. l.7. de extraord. cognit.*

25. Ex re ſive objecto, quale eſt arborum furtim cæſarum, cùm quis vel ferro, vel ſerra, vel inſtrumento alio clam arbores alicujus ſecuerit, ceciderit, crebris ictibus exciderit, vulneraverit, cinxerit, i.e. deglabraverit, vel ex ſeminario arborem transtulerit *l.5. l.7. & t.t. arb. furt. cæſ.* Condemnatio ejus duplum continet *d.l.7 §.fin.* Jure Saxonico mulcta pecuniaria 30. ſolidorum in tales conſtituta Landrecht *lib 2 art.28.* Abigeatus, qui eſt furtum pecoris ex ſtabulis vel paſcuis vel armentis animo & ſtudio abigendi commiſſum *l.1.§ 1. de abig. Nov.22. c 15. §.1. l 5. §. 2. de re milit.* Pœna ejus quod abigei humiliores plerumque ad opus temporarium damnantur, honeſtiore loco nati aut relegari aut loco moveri ſolent, pœnam quandoque gladii ſuſtinent, quandoque beſtiis ſubjiciuntur, ubi enim frequentius hoc delictum, ibi etiam pœna gravior, inde autem atrocius æſtimatur, quod plerumque cum latrocinio exercetur *l.1.§.3. & t.t. de abig.* Receptores eorum ad decennium relegantur *l.fin. §.fin. eod.*

26. Ex modo committendi aliud eſt cum effractione aliud ſine ea, quæ diſtinctio plurimum facit ad pœnam augendam vel minuendam P. H. O. *art. 157. & 159.* Pœnæ in ſpeciebus propoſitis a. plus ſapiunt jus Juſtinianeum quàm modernum, de quo mox plura.

27. Furtum faciunt omnes, qui doli capaces ſunt, dum ſcientes lucri cauſâ rem alienam contrectant. Excuſantur igitur infantes, furioſi & amentes, quia ſcil. non intelligunt quid agunt *l.9. de acq. her. l.1. C. de falſ. monet.* Non tamen proximi pubertati *§. 18. I. d. t. l. 23. h. t.* quoniam autem pœna furti hodie eſt capitalis, eam ipſis imponi non poſſe ſtatuo *arg. l.1 § 32 & 33. ad SCt. Syllan. l.7. § 1. de min. 25. an. cui ſuffragatur jus Sax.* Landrecht *lib.2. art. 65. accedit* P. H. O. *art. 164.* quæ fuſtigationem aut aliam arbitrariam pœnam dictat, niſi furtum ſit magnum, & aliæ circumſtantiæ delictum aggravēt malitiâ ætatem ſupplente *d. art. 164.*

28. Furti actio datur ei, cui invito res aliqua intercipitur, ſive dominus illius ſit ſive non, ſuâ tamen interſit, rem non intercipi *l.20. C. h. t. §.8. Inſt. d. t. l. 43. §.1. h. t. l.49. eod. § 13. Inſt. eod.* Talis eſt omnis, qui alienæ rei, quam tenet, cuſtodiam præſtare tenetur, excepto depoſitario *§. 17. Inſt. eod.* Veluti conductor rei alienæ *l.14. §.16. & 2. l. 85.*

h. t.

h.t. fullo, qui curanda poliendavè veſtimenta,& ſarcinator,qui mercede certá cõſtituta ſarcienda accepit, *l. 12. h.t.* § *15. Inſt.d.t* ſed hi ſi ſolvendo ſint. Creditor cui furtum fit in pignore, ſi id ei ſurripiatur *d.l. 12 §.2.l.14 §.5 6. h.t.* Commodotarius cui furtum fit in re commodata *d.l.14* § 14. § 16 *Inſt. d.t.* niſi dominus contra furem actionem furti elegerit *d.§.16. l.fin. C. h. t.*

29. Præter actionem furti, quæ ſolam pœnam perſequitur § *ult. Inſt. d t.* competit etiam perſecutio rei ipſius ablatæ idque actionibus in ſimplum peculiaribus, puta ad exhibendum *l.7.§. 1. in fin. de cond. furt.* rei vindicatione contra quemcunque poſſeſſorem *d §. fin. l.1. de priv. d. l. l 8 l 12. l. 15. l. 17. C. h.t. l fin. C de noxal. act.* & tandem condictione eaque contra ipſum tantùm furem ejusque heredem locum habet *d §. fin. & dd. text.* licet non poſſideat *d l.7. §. 2* & quidem in ſolidum, licet nihil ad ipſum pervenerit, *ex immoto fundamento l. 9. de condict. furt.* cùm aliás actiones ex maleficiis deſcendentes non aliter dentur adverſus heredes, quàm ſi lis fuerit cum defuncto conteſtata *§.1 Inſt. de perp. & temp. act.* vel in quantum ad ipſos pervenerit *l.5 de calumn. l. un. C. ex delict. defunct.*

30. Pœna furti alia eſt manifeſti, alia non manifeſti. Manifeſti eſt in quadruplum, in quo non ineſt ipſa res *§.5. Inſt. d. t. &* § *25. Inſt. de act* Nec manifeſti in duplum *dd* §§. quæ non ut illa, *pr. Inſt. de perp. & temp. act.* ex jure prætorio deſcendit, ſed ex civili l.12. tabul. quod probatur *l.1 § 3. furt. adv. naut. d. pr. Inſt. de perp. & temp. argumento ducto à contrario ſenſu,* § 4. *Inſt. de noxal. act.* Et hoc quidem ſi civiliter agatur, ſecus ſi criminaliter, quod etiam fieri poteſt *per l. fin. h. t.* quo caſu pœna mortis ex jure civili imponi non poteſt *per Nov. 134. c. 13 verſ pro furto, auth. ſed novo jure C. de ſerv. fugit.* licet veteris juris ex l. 12. tab. quæ pœnam mortis furi manifeſto impoſuit, aliqua adhuc veſtigia extent *ut in l 15. de cond. cauſ. dat. & l 56. §. 1. h. t.*

31. Hodie ex recepta conſuetudine, conſtitutione Friderici, *quæ exſtat in c. un. § ſi quis quinq; ſolidos 6. de pace tenen. 2. F. 27.* & conſtitutione Caroli V. pœna unius furti ſeditioſi, vel trium pluriumvè quinque ſolidos, (quos Dd de aureis Ungaricis intelligunt,) excedentium, eſt ut fur de patibulo ſuſpendatur P. H. O. *art. 157. & ſeqq.* hinc tamen non ſequitur furtum inter judicia publica eſſe relatum.

32. Pro uno furto ſimplici licet 5. ſolidos excedat, dicta pœna non venit imponenda, *ut d.art. ſatis docent & art.160.* niſi aliæ circumſtantiæ furtum aggravantes concurrant; contrarium *in Nov. El. Aug. conſt.33.p.4.* ex qua omne furtum ſimplex valorem quinque ſolidorum excedens, laqueo punitur.

33. Si furtum ſit infra quinque ſolidos & non manifeſtum, fur rem ſublatam cum duplo reſtituere tenetur, quod ſi non poſſit, ſaltem cum ſimplo, & ſi nec hoc, rem ipſam reſtituit, & in pœnam deficientem carcere aliquandiu detinetur: ſin fuerit manifeſtum ad palum ignominioſum ſiſtitur, & virgis cæſus relegatur, reſtitutá tamen re vel ejus æſtimatione ſi poſſit, habito tamen reſpectu perſonæ dignioris & vilioris P. H. O. *art.158.* Jure Saxonico ſi furtum hoc caſu excedit medietatem 5. ſolidorū, fur fuſtigatur & exilio perpetuo plectitur, ſi non, vel carcere vel relegatione temporali punitur *d.conſt. 33.* niſi fuerit factum cum effractione P. H. O. *art.159. & d.conſt. 33. §.* weren.

34. Si duo furta ſint commiſſa, eaque magna & enormia, abſque dubio pœna laquei locum habet P. H. O. *art. 161.* ſin v. modica & quinque ſolidos non excedentia fur ad numellas ponitur, & territorium ejurat *d.Art.161.* Jure Saxon. diſtinctio prior etiam hîc obtinet.

35. Ad tria hæc diſtincta furta, quæ Conſt. Carol. exigit, etiam in diverſis territoriis perpetrata computari poterunt, quia propter frequentiam delicti & reiterationem delinquenti aggravatur delictum, & ejus pœna.

36. Excuſatur ab hac pœna ordinaria heres, qui hereditatem expilavit P.H.O. *art.165 cui concordat l.3.C.fam.herc.* Deinde excuſatur à furti pœna reus, qui ob famis neceſſitatem edulia eſt furatus, P H.O. *art.166. concordat c.3. ext.de furt c.26. de conſecr. diſt. 5. c. fraternitas 12. q 2.* Adulterium tamen aut ſtuprum propter hanc neceſſitatem planè committere non licet. Neceſſitatem autem intelligo, quando imminet periculum vitæ, cui aliter quàm per furtum eduliorum ſubveniri non poteſt. Tertiò ad pœnam mitigandam facit, ſi fur pœnitentiá ductus ante inquiſitionem vel incarcerationem rem domino reſtituat *arg. l.11. de in jus voc. l.5. §.4. de re milit. l.13. §.ult. eod. quam ſententiam comprobat Aug. El. d. conſtit. 33.* §. vnd nachdem.

37. Fur

37. Fur ſi nec dum mortuus rupto laqueo in terram decidat, iterum eſt ſuſpendendus, quia ſententia ſuum debet ſortiri effectum *t. t. de re judic.* dummodò de notoria ſuſpenſi malitia & nequitia apertiſſimè conſtet.

38. Dicta ſtrangulationis pœna licet acerba nimis & contra legem divinam à quibuſdam furum patronis jactitetur, eam tamen ut juſtam defendi poſſe ſtatuo cum magni nominis viris Theologis & JCtis.

39. Si plures furtum commiſerint, diſtinguendum eſt civiliter conveniantur an v. criminaliter, ſi civiliter, omnes in ſolidum tenentur, nec unius ſolutione reliqui liberantur *l. 1. C. de condict. furt. l. 21. § 9. h. t. l. 6. arb furt. caſ.* Si criminaliter, ad pœnam laquei iterum diſtinguendum eſt, pro magnitudine furti, ita ut ſi uniuscujusque portio ad magnam aliquam ſummam accedat, Jure Sax. omnino ea puniri poſſint *ut ſup. dict.* quòd ſi ad unum aliquem modicum pervenerit nō excedēs quinque ſolidos, quiſque furum in perpetuum relegatur *d. conſt 33. §.* vnd wo jhr viel. Niſi fuerit factum cum effractione, quo caſu omniū gula frangenda eſt laqueo P. H. O. *art. 159. & d. conſt 33.*

Sequitur RAPINA.

40. Rapina ſeu vis bonorum raptorum eſt delictum privatum, quo quis invito alicui rem aliquam mobilem vi adhibitā fraudādi animo auſert *pr Inſt. de vi bon. rapt & §. 1. l. 2. d. vi bon. rap.* & in effectu cum furto eadem eſt, ſcil. in eo, quòd ei, cujus intereſt, poſſeſſio rei æquè per rapinam atque per furtum intervertitur, formā autem hac potiſſimūm diſtinguitur, quòd furtum clām fiat, &, eā intentione ſemper committatur, ut homines lateat, adeoque aliquid ſibi habet adjunctum verecundiæ, at rapina apertā vi committatur, eaque intentione, ut qui rapinam facit, animum habeat auferendi rem, vi, ſi clam non poſſit, adeoque cum impudentia conjuncta eſt *Dn. Vultej. 1. jurisp. Rom. c. 49.* Hinc etiam dicitur fur improbior *d. pr. l. 2. §. 10. eod. l. 14. §. 12. quod met. c.*

41. Ejus pœna eſt intra annum quadrupli, quod tamen ipſam rem ablatam continet, poſt annum verò ſimpli *d. pr. §. 19. Inſt. de act. l. 2. §. 13. h. t. l. 4. C. eod.* Chriſtianus autem bona Judæis rapiens quocunque tempore tenetur in duplum *l. 6. C. de pagan.*

42. Contra raptorem etiam furti manifeſti actio datur *l. 80. § 3 d. furt. d. pr. d. l 2. §. 26.* Quare a. prætor ſpecialem introduxerit actionem, hanc puto eſſe rationem, prætorem ut alibi, utpote quod *in l. 1. §. 2 d. public. ait Ulp.* licet aliás proviſum fuerit contra publicanos, tamen e re putaviſſe prætorem ſpecialiter adverſus publicanos edictum proponere, & *in l. 3. § 1 naut. caup. mirari Pomponium referi Ulp.* cur introducta ſit prætoria actio, cùm ſint civiles actiones, & eundem reſpondiſſe, ideo id factũ, ut innoteſceret, prætorem curam agere reprimendæ hoc genus hominum improbitatis: ita hic quoque voluiſſe extare plures actiones, & in raptores ſpecialem & propriam, præſertim quòd furti manifeſti actio non in raptore quovis habeat locum, cùm & quidam non deprehendatur: veluti ſi dominus metu perculſus occultet ſe, nec quenquam habeat, quem atteſtetur, in cujuſm. terminis eſt etiã furtum nec manifeſtum *l. 7. § 1. de furt.* ejusque rei & raptoris non deprehenſi exemplum proponitur à JCto *in l 52 §. fin. d. furt.* ſi quis rapuerit ex ædibus, in quibus nemo fuit, idque apertiùs erit, ſi, quod concinnius eſt, verbis trajectis ibi legamus, non furti manifeſti, quã lectione quoque textus ad hoc notari poteſt, quòd raptor deprehenſus etiam teneatur furti manifeſti, & *ipſe Juſtin. in fin. d. pr. h. t.* proponit duplicem caſum raptoris comprehenſi & non, ubi intelligenda eſt comprehenſio non realis & manu facta detentio, ſed eo ſenſu quo *ſupra dict.* furem manifeſtum eſſe qui in ipſo furto deprehenditur.

43. Eſt hæc actio ad inſtar aliarum actionum pœnalium prætoriarum mixta & annalis *d. § 19.* Et videtur prætor eam conſtituiſſe his de cauſis. 1 quia hæc ſufficiebat in raptorem non deprehenſum, 2. quia extra actionem furti omnes actiones pœnales ſunt mixtæ, 3. quoniam cùm raptores etiam criminaliter judicio publico *§. 8. Inſt. de publ. jud.* & ex conſtitutionibus teneantur, & præterea furti manifeſti actione, ſiquidem hanc priorem eſſe ſtatuamus, actionem in quadruplum mixtam ſufficere prætor putavit, nec à natura aliarum actionum pœnalium recedere voluit, denique quoniam hanc actionem contra vim ablativam prætor videtur introduxiſſe, ad exemplũ actionis quod met cauſ. quã coërcetur vis compulſiva, quæ itidem & annalis & pœnalis mixta eſt *l. 14. §. 1. 9 & ſeq. quod met. c.* Hac conſideratione ab indagandis Dd. conjecturis, quare raptor mitiùs puniatur, ſuperſedeo, cùm id falſum eſſe hinc conſtet.

44. Ho-

44. Hodie ferè criminaliter ad pœnam capitalem agitur, & raptores pœnâ gladii aut alio ultimi ſupplicii genere pro cujusque regionis conſuetudine puniuntur P.H.O. *art.126.* juxta diſtinctionem ibi poſitam Jure Saxon. latrones rotâ confringuntur, ſi ſcilicet homines interfecerint, ſecus, priùs capite multantur, & pòſt rotæ imponuntur, idque ex mente Dd. *probatur antecedens per textum* Landrecht *lib.2. art 13. cui accedit* P.H.O. *art. 137.*

45. In tantum rapina odioſa eſt, ut etiam is, qui rem ſuam ab ejus poſſeſſore per vim rapit, ejus dominio privetur: qui rem ſuam exiſtimans, alienam tamen rapit, eam cogatur reſtituere & præterea æſtimationem ejus præſtare, quod & in invaſionibus, quæ circa res ſoli fiunt, locum habet, *§.2. h. t. l. 13. quod met. c. l.7. de vi priv. quod confirmatum ordinat. Camer. VVormatiæ facta Anno 1521. tit.* wie es in irrung der *poſſeſſion* und derſelben entſetzung gehaltē werden ſoll/ *§.* und ob ſich ja. concordat *l.7. C. unde vi.* Jure Sax. tales non aliter puniuntur, quàm ut ablata reſtituant, judici mulctam ſolvant, & pœnam 30 ſolidorum læſo applicandam luant, Landrecht *lib 3 art.43. junct. ibi gloſ. & art.* 47. quod ſi non poſſint, æſtimationem à læſo juratò factam præſtare coguntur *d. art.43.* Jus autem crediti non amittunt, ſed per viam actionis ſoluta mulcta & pœna jus ſuum petere & conſequi poſſunt *per gl.* Weichbild *art.29. n.10.* ſed hoc non in vi publica admiſſa, ſed ſaltem privata.

46. Competit hæc actio non ſolum ipſi domino, ſed etiam illi, cujus intereſt, rem per vim ablatam nō eſſe, & generaliter dicendum eſt, ex quibus cauſis furti actio competit in re clam ablata, ex iis etiam hanc competere actionem *§. fin. h. t.*

De L. Aquilia.

47. Damnum in genere, eſt omne detrimentum, quod quis per alterum ſentit, ſive cum vel ſine injuria fiat, vel ſignificat diminutionem patrimonij *l.3. de dam. inf.* Hîc autem in ſpecie damnum, quod poſitum eſt in corruptione rei, quo ipſo diſtinguitur à furto & rapina, per quæ delicta utique etiam damnum infertur, quin amplius ab his diſtinguitur, quòd hæc dolo fiant, ad damnum autem injuriâ datum, ut hîc ſumitur, etiam leviſſima culpa ſatis ſit, *ut ſup. §.3. dict.*

48. Da-

48. Damnum injuriâ datum eſt delictum privatum, quo quis dolo aut culpa ſervũ aut quadrupedem alterius occidit, vulneravit, vel alioqui ejus res fregit, uſſit, læſit aut rupit *pr. & §. 13. Inſt. h. t.*

49. Ad damnum hoc ſárciẽdum competit actio l. Aquiliæ, quæ eſt plebiſcitum antiquiſſimum, nominata à quodam Aquilio tribuno plebis, qui eam legem loquentem de damnis rogata plebe Romana tulit, per quam damnum temerarium & imprudenter factum plectitur.

50. Olim ejus tria fuerunt capita *l. 27. §. 4. h. t. §. 12. Inſt. eod.* hodie ſaltem duo, cùm tertium in deſvetudinem abierit *dd. text.* quod Cujacius de intercepta aliqua nobis utilitate egiſſe cenſet: eorum prius locum habet, cùm damnum datur alienum ſervum aut pecudem occidendo *d. pr. Inſt. & l. 2. h. t.*

51. Excipiuntur ab hoc delicto 1. qui non ex propoſito, ſed jure veluti defendendi ſui cauſâ ſervum ſibi inſidiantem occidit *§. 1. Inſt. eod* jure enim permiſſum eſt pro defẽſione vitæ ſuæ aggreſſorem occidere *l. 3. de juſt. & jur. l. 5. l. 45. §. 4. h. t.* dixi ſervum, quoniam ad eum l. Aquilia pertinet, *d. pr. & paſſim ff. & C. h. t.* quoniam corpus occiſum æſtimari debet, nec enim æſtimatio ex h. lege in corpus liberum cadit *l. 13. h. t.* adeo ut nec heredes occiſi utiliter ſaltem ad impendia in medicos facta & alia conſequenda agere poſſe putem *per l. 7. §. 4. d. l. 13. l. 15 §. 1. l. 16. l. 36. §. 1. h. t.* (Non tractabo hîc materiam defenſionis & homicidii, quod lege Cornel. de Sicar. vindicatur, quod plerique hîc facere ſolent, cùm in diſputatione de publicis judiciis præterito ſemeſtri à me propoſita, eam theſibus aliquot tractaverim.) 2. damna, quæ caſu magis quàm culpâ dantur, quem nemo præſtat. *l. 2. §. 7. de admin. rer. ad civit. pertin. §. 4. Inſt. quib. mod. re contr. l. 25. §. 6. locati l. 23 de R. I. l. 6. C. de pigner. act.* & ea ſaltem hîc vindicantur, quæ dolo & culpâ vel leviſſima fiunt, *ut dict.*

52. Pecudum ſignificatio aliquando generalior eſt, ut etiã feræ beſtiæ contineantur, *ut ſæpius apud Poetas.* Hîc a. per pecudes ſignificantur quadrupedes, quæ gregatim paſcuntur, & ſui naturâ utilitatem hominibus præbent *§. 1. Inſt. h. t. l. 2. §. 2. eod. l. 65. §. 4. de legat. 3.*

53. Caput poſterius ad omnia cætera damna pertinet, eaque vindicat, quæ data ſunt occidendo cætera animalia ſive quadrupedes ſint ſive bipedes, etiam vulnerando ſervum aut quadrupedem pecudem, & denique quæcunque damna rebus animâ carentibus illata,

quod

quod exemplis oſtenditur in d. §. 13. l. 27. §. 5. & ſeqq. l. 29. §. 6. h. t.

54. Convenit hoc caput cum priori & diſcrepat; convenit in duobus, quòd itidem hîc damnum dolo aut culpâ datum eſſe oporteat *§. 14 Inſt. h. t. l. 30. §. 3. eod.* & quòd æſtimatio fiat quanti plurimi *d. §. 14. & l. 29. § ult. eod.* diſcrepat quòd in priori condemnatur reus, quanti res toto anno retrò plurimi fuerit *l. 2 l. 21. §. 1. l. 23. §. 3. h. t.* habita non ſolùm peremti corporis æſtimatione, ſed etiam eo quod per occaſionẽ ejus damnum illatum eſt *§ 10. Inſt eod. d. l. 21. §. ult. & l. ſeq.* in æſtimationem item venientibus omnibus expenſis ratione læſionis contingentibus & operis ceſſantibus & impeditis *arg. l. 3. ſi quadr. pauper. l. fin. de his qui d. jec.* ex hoc autem quanti triginta diebus proximis *d. l. 27. §. 5. d. l. 29. § fin. & d. § 13.* Jure Saxon. ſi quando agitur ex primo cap. tunc ſi animalia habent Wergeldum ſolvendo id liberatur reus Landrecht *lib. 3. art. 48* ſi non, æſtimationem ejus præſtare cogitur; ex tertio cap. ſi agatur pro animali quod pecudum numero non eſt, idem jus, quod in primo cap. Landrecht *lib. 3. art. 51.* Si verò mutilatur pecus & animal, quod homines manducare ſolent, tunc dominus ejus illud retinet, reus autem præſtat dimidium Wergeldum *d. art. 48.* quod ſi occidat, aut in pede mutilet plenum Wergeldum præſtabit, *d. art. 48.* damni autem dati in rebus inanimatis æſtimationem præſtabit *lib. 2. art. 38.*

55. Hoc generatim definiri poteſt, æſtimationem redigendam eſſe ad commune judicium non affectionem ſingularem *d. l. 33. d. l.* 21. *§. fin. l. 62. §. 1. l. 63. ad l. falcid.* Pretium n. rei triplex vulgò eſt. 1. conventum, quod partium conventione expreſſum & taxatũ eſt. 2. commune, quod communiter æſtimatur, & à quolibet ſciente rei qualitatem datur, ita ut apud unum non plus valeat, quàm apud alium. 3. ſingulare, quòd ſingulariter æſtimatur ex ſpeciali aliquo affectu propter certam aliquam qualitatem rei inhærentem, quæ non eſt trãſmiſſibilis ad alios.

56. Dixi ſupra, excuſari magis caſu quàm culpâ datum damnum, eum igitur, qui arcendi incendii cauſâ ędes demolitus eſt vicinas, ad damnum reſtituendum non teneri puto *l. 49. §. 1. h. t. l. 3. §. 7. de inc. ruin. naufr. l. 7. §. 4. quod vi aut clam. l. 1. C. ad l. Corn. de ſic.*

57. An autem ædes pro ſalute totius viciniæ dirutæ communi-

bus ſumtibus ſint reſtituendæ, dubitatur: ego affirmo cum diſtinctione, ſi ſcil. ignis ad eas non dum pervenerit *arg. d. l. 7. §. 4*

58. Is in cujus ædibus incendium ortum eſt, non aliter tenebitur, quàm ſi culpâ certæ perſonæ incendium ortum demonſtretur. *arg. l. 11. de inc.*

59. Actio ex l. Aquilia civilis eſt *l. 5. §. 1. & 2. h. t. l. 23. d. furt. l. 14. §. fin. de præſc. verb.* eaque triplex: Directa, quæ ex ipſis verbis legis datur *§. fin. Inſt. h. t. l. 11. §. 6. & ſeq. eod.* Utilis, quæ non ex ipſis verbis, ſed ſententia & interpretatione ſeu ratione legis datur, aliquando etiam hæc in factum abuſivè dicitur quia ſecundùm circumſtantias facti præſtabatur *l. 7. § 3. l. 9. § 3. & 4. h. t.* Et in factum actio propria, quæ nec ex verbis legis nec ex ſententia datur, ſed in factum quale eſt concipitur *l. 11. de præſ. verb.* Datur a. in negantem in duplum *l. 4. C. h. t.* Et cùm pœnalis ſit, quia partim datur in duplum, partim quia non tempus damni dati ſed anterius reſpicit *ut dict.* in heredes non transit *§. 9 Inſt. h. t.* Pro homine autem occiſo etiam criminalis actio inſtitui poteſt §. 11. *Inſt. eod. l. 3. C. eod.*

De Injuria.

60. Injuriæ vocabulum in jure noſtro variæ eſt ſignificationis, Generaliter omne id, quod non jure fit, ſignificat, quaſi non juria, *pr. Inſt. h. t.* Specialiter autem tribus accipitur modis. 1. pro injuſtitia & iniquitate judicâtis quaſi jus iniquum, ſic dictum, quòd jure & juſtitia careat. 2. pro damno culpâ ſeu dolo dato, *ut in ſpecie præced. l. Aquiliæ.* 3. pro contumelia à contemnendo dicta, & ſic hoc loco accipitur.

61. Injuria eſt delictum privatum dolo malo in alterius contumeliam admiſſum; ut enim in genere traditur animum & intentionem delinquentis diſtinguere maleficia *l. 53. de furt. l. 1. § 3. ad l. Cornel. de ſic. l. 1. C. eod.* ita etiam injuria ex facientis animo æſtimatur *l. 33. h. t. l. 5. C. eod. l. 3. § 1. h. t.* ejuſque eſſentiale requiſitum eſt dolus, animus & affectus injuriandi.

62. Non igitur faciunt injuriam, niſi qui doli capaces ſunt, *d l. 3. § 1.* Excipiuntur impuberes doli non capaces, furioſi, dormientes *l. 12. de ſicar. l. 1. § 3 de acq. poſſ.* De ebrio major eſt dubitatio, ego verè ebriū injuriam facere nego, quia ob perturbationē nec rationis nec mentis compos eſt, & ebrietas mētis exiliū inducit *c. à crapula de vit. & hon. cler. c. ſa-*

ne c.

nec.inebriaverit 15.q.1 conſonat l.11 § 2.de pœn. l.un.C.ſi quis Imper diſtinctione tamẽ adhibita *cum Gcil.2.obſ.110.n.26.* inter ebrietatem & ebrioſitatem. Iracundiam item excuſare dico, ſi juſta cauſa præceſſerit *l.38. § 8.de adult.l.48.de R.J l.5.C.h.t.* maximè ſi utroque caſu ſublato impetu facti pœnitentia oſtendatur.

63. Animus autem injuriandi præſumitur, niſi contrarium probetur *d.l.5.C.h.t.* quia verba ſunt indices animi: ſed præſumtio hæc contrariis conjecturis elidi poteſt, quarum una ſumitur à qualitate perſonarum, quæ vel jus aliquod habent vel ſibi uſurpant, alios perſtringendi, quales ſunt mimi & hiſtriones; vel quæ habent jus imperandi adeoq; emendandi potius quàm injuriandi animo dixiſſe præſumuntur, quales ſunt parentes, præceptores, cognati *l.un.C. de emen.propin. l.5.§ fi.ad l.Aquil facit l.34.C.d.adult.l.11.§ 3.quod falſo tut.* Et ſi circumſtantiæ aliud ſuadeant *l.15.§.13.h.t.l.3.§ 2.de Obl.& Act.*

64. Cõmittitur injuria vel verbis, unde verbalis, vel factis unde realis dicitur: verbis dupliciter. 1, linguâ nuncupatis, ut ſi cui convitium dicatur *§.1.Inſt.h.t.& d.l.5.* etiãſi proteſtatio & præfatio honoris præmittatur, quia proteſtatio facto cõtraria nihil operatur *c.9.ext.de cõſtit. c.54.ext.de appell.* & potentior eſt actus cõvitiandi actu proteſtationis, & hic adeo inhabilis, ut tollat & purget dolũ & malignũ propoſitum, quia factum illud jure illicitũ & prohibitũ eſt; & in ſpecie ſi quis blãdis verbis pudicitiam alicujus attentet *l.9.§.4.& l.ſeq.l.15.§.15.h.t.* quoniã ita tanquã quiqueve perſuadeatur facilè impudicitię argui cẽſetur. 2. in ſcripturã redactis, & dicitur in ſpecie libellus, vel carmen & hæc injuria ſcripta per omnia & in omnib. verbalis cenſetur *l.1.§.1.l.15.§.27. h.t.* Factis itidem dupliciter vel in corpus moleſtiam inferendo *d.§.1.* per verbera vel pulſationem, vel faciendo aliquid aliud citra corporis læſionem, quod ad infamiam alicujus pertinet, *ut plurimis locis h.t. videmus.*

65. Veritas convitii, etiam quod reip. ſcire intereſt, neminẽ excuſat, niſi objiciatur legitimè, h.e. niſi ad magiſtratum deferatur, atq; ea in re ita agatur, ut nullam de ſe præbeat ſignificationem objiciens aut deferens, quòd animo injuriãdi id faciat, ſed ſolo animo publici commodi promovendi, tum enim ſi convitiũ probaverit, laudem habebit, ſi non vituperium *arg.l.un.C.de famoſ.lib.probo aſſertionem hanc per l.5. C. h.t. N.77.c.1.l.3.de offic.rect.prov.c.retegentes c.cùm miniſter 23.q.5.*

66. Sic nec excuſat, ſi quis excipiens contra teſtes in judicio, quòd ſint falſarii improbi, criminoſi, &c. id nõ probaverit, quia jus noſtrum non patitur ſub ſpecie defenſionis vel exceptionis cuiquam inferre injuriam *l. 31. C. de lib. cauſ. c. 1. §. qui verò de elect. in 6to.* ſed contra eũ, qui quod excipiendo proponit non probat, cùm calumniari præſumatur *l. 5. §. 1. qui ſatisd. cog. l. 1. C. de adv. div. judic. d. c 1. c. qui non probaverit 2. q. 3.* injuriarum actionem expreſsè concedit *d. l. 31. l. 12. h. t.* Oriuntur enim cõtra injuriantem duæ præſumtiones, altera ex verbis injurioſis, altera ex defectu probationis, quæ unam, quòd nõ animo injuriandi fecerit, elidunt, ſi tamen pœna capitalis veniat imponenda, aliud dicendum puto, quia ignoſcendũ eſt ei, qui qualitercunq; ſanguinem ſuũ redemtũ voluit *l. 1. de bon. eor. qui ant. arg. l. 18. C. de transact.* Idq; magis ſi ab initio proteſtatus ſit, quòd nõ animo injuriandi faciat, & alię cõjecturæ hanc proteſtationem juvantes accedant, aliás ſecus *juxta dict. §. 64.*

67. Excuſatur, qui injurioſũ aliquid dicit laceſſitus ad exiſtimationẽ ſuam tuendã, quia verbalem injuriã verbis repellere licet, quemadmodũ arma armis, cùm non minor ſit honoris ac famæ, quàm bonorum & ipſius vitæ habenda ratio *l 9 de manum. vind. l. 8. §. 2. quod met. c. quod probat JCt. in l. 3. de juſt. & l. 25 de procurat. l. 14 §. 2 de bon. libert.* Videndum tamen ne verba ad vindictam tendant, ſed ad excludendum crimen dirigantur.

68. Fit alicui injuria vel immediatè in perſona propria, vel mediatè in perſonis aliis, uti dominis in perſona ſervorum, idque duobus caſibus, ſi aut reſpectu dominorũ ipſis facta eſt, aut injuria fuerit atrox *l. 15. §. 35. h. t. §. 3. Inſt. eod.* ipſis a. ſervis, quâ ſervis nulla intelligitur fieri injuria, hoc ſcil. effectu, ut actio injuriarum illis competat, cujus ratio pẽdet à ſtatu ſervorũ, qui inſtar aliarũ rerũ in patrimonio habentur, & nullũ habent caput, & pro nullis habentur *l. 32. l. 209. de R. I. l. 32. §. 6. de donat. int. vir.* & cùm injuria pertineat ad imminutionem famę, dignitatis & exiſtimationis, hæc nulla ſunt in ſervis. Eadẽ obtinent in ſervo communi §. 4. *Inſt. h. t* ubi notandũ, quòd non partium dominicarum quas in ſervo habent domini, ſed potiùs qualitatis & conditionis dominorũ in æſtimanda injuria ſit habenda ratio, quia variat injurię æſtimatio ex qualitate & conditione perſonæ cui facta eſt, *d. §. 4. & 7. l. 17. §. 3. h. t.* Si alius proprietatem, alius uſumfructum in ſervo habeat, magis proprietario, quàm uſufructuario facta intelligitur, niſi expreſsè conſtet,

hujus

hujus contemplatione factam eſſe § *5. Inſt. h. t. l. 15. § 47. eod.* Idem obtinet in libero homine & ſervo bona fide poſſeſſo, ut ipſi competat actio niſi poſſeſſoris contemplatione facta ſit *d. l. 15 § 48. § 6. Inſt. eod.* Hodie etiamnum nobis, licet ſervitutum jus ſublatum ſit *ſup. θ. 23* competere actionem ob injuriã reſpectu noſtri mercenariis noſtris factã, pleriq; Dd. cõcludunt, cui conſentit jus Saxon Landrecht *lib. 2. art 34.*

69. Sic irrogatur parentibus injuria per liberos *l. 1. § 9 h. t.* quæ tamẽ & ipſis liberis fit, ſed executio injuriæ non datur liberis, niſi ubi filius agit ex l. Cornel. *l. 5. § 6. h. t.* ſed pater & ſuo & liberorum nomine injuriarũ agit, licet ipſis quoque liberis actio quæſita videatur, ſed quæ per ipſos ut in aliis cauſis acquiratur parẽtib9 *d. l. 1. § 9. l. 26. l. 41. h. t. l. 2 C. eod.* Injuriam a. filio factam pater ſi non ſit vilis perſona, etiam invito filio remittere poteſt *l. 17. § 11. & aliquot ſeqq. h. t.* adeò ut nec filius poteſtate liberatus eam reſuſcitare poſſit § *fin. Inſt. h. t.* & aliás ſublata obligatio & actus reſtitui non poteſt *l. 98. § 8. de ſolut. l. 27. § 2. de pact. l. 10. § 9. de in rem verſo.*

70. Sic etiam injuria fit uxoribus, & per eas maritis non contra *d. § 2. ac 3.* uxor enim in familia, cujus caput maritus eſt, & à quo dignitatẽ capit *l. ult. C. d. incol. l. 13. C. de dignit.* & quodammodo in poteſtate mariti eſt, qui adeò ſuo quoque nomine injuriam uxori factam tanquam ſibi ſimul illatam exſequitur *d. l. 1. § 9. l. 11. § 7. l. 18. § 2. h. t.* ſi ſimul fuerit filiafam. & maritus ejus filiusfam. etiam parentibus utriusque injuria facta intelligitur, ut ſic quandoque tribus quandoque quatuor competat actio *d. l. 1. § ult. d. l. 18. § 2. § 2. Inſt. h. t.* Quod & in ſponſo admiſſum eſt *l. 15. § 24. h. t.*

71. Injuria autem ex ratione circumſtantiarum maximè loci, temporis, perſonæ, ſubjectæ partis corporis aliquãdo eſt atrocior, aliquando levior, puta atrocior eſt, quæ fit in publico, quàm quæ privatim, quæ fit magiſtratui, quàm quæ privato homini § *9. Inſt. eod. l. 7. § 7. & 8. l. 17. § 3. h. t. l. un. C. de ingrat. lib. l. fin. C de revoc. don. l. 5. C. de accuſat. l. 4 C. h. t.* Injuriam autem, quæ magiſtratui ejusque officialibus fit, arbitrariè puto puniendam *l. fin. h. t. l. 4. § 1. de inc.* Jure Saxon. certæ pœnæ locum habent, quæ videri poſſunt *Nov. El. Aug. conſt. 43. p. 4.* Cui autẽ cõpetat hoc caſu cognitio ſuper injuria, dubitatur, cùm nemo in propria cauſa poſſit eſſe judex *l. 10. de juriſdict. l. un. C. ſi quis in ſua cauſ.* & diſtinguendum eſt vel facta eſt injuria magiſtratui ut magiſtratui, &

magiſtratus ut in negotio alieno procedere & judicare poteſt *c. Romana t. de pœnis in 6to gl. ibid. in verbo punire* aut facta eſt ipſi, ut privato & ad altiorem remittet, *Geil 1. obſ. 39. n.* 4.

73. Fit injuria vel per unum, eumque vel per ſe vel per alios quib9 vel perſuaſit, juſſitve ut fieret injuria *l. 11. l. 15. §. 8. l. 17. §. 2. h. t.* mandans tamen non tenetur, niſi injuria facta ſit: vel per plures, qui ſinguli tenẽtur, tot enim ſunt injuriæ, quot ſunt perſonæ *l 34. h. t. l 9 de jurisd.* quia in delictis quisq; ex ſuo dolo obligatur in ſolidũ, & pluralitas circumſtantiarum plures efficit injurias *l. 15. §. 2. quod vi aut. clam. d. l. 34.*

74. Magiſtratus etiam eorumque ſatellites injuriam facere vidẽtur, quando præter & ſupra officium aliquem concutiunt *l. 32. h. t.*

74. Pœnas injuria habet varias aliæ enim ſunt ex jure civili aliæ prætorio.

75. Ex Jure prætorio eſt actio, qua quiſque injuriã ſibi factam æſtimat, ita tamen ut judex eam æſtimationẽ moderetur, & quantum ſibi videtur æquum, in condemnationẽ deducat, *§. 7. Inſt. h. t.* & hæc pœna quæ pecuniaria eſt, ipſi adjudicatur & applicatur actori, quam ſi reus ſolvere nequeat, in corpore luere neceſſe habebit *l. ult. de in jus voc.* dicitur autẽ hæc actio civilis *§. 10. Inſt. eod.* non à cauſa efficiente, eſt enim prętoria, ſed quaten9 actio civilis hoc ſenſu opponitur criminali, quòd ex hac perſequimur vindictam publicã, ita ut reus vel in corpus coërceatur, vel pecuniaria pœna fiſco applicetur; æſtimatio a. hæc fit pro qualitate injuriæ atrocioris & levioris *ut ſup.* finis eſt, ut ita coërceatur petulantia convitiantis, non autem quaſi tanti æſtimetur fama & exiſtimatio ejus, qui paſſus eſt injuriam.

76. Jure civili diverſæ ſunt pœnæ: l. 12. tab. erat pœna talionis propter membrũ ruptũ, propter os v. fractum pœna nummaria *d. §. 7.* Acceſſit lex Cornelia de injuriis, quæ tribus tantùm caſib. datur, quòd vel ſe pulſatum vel verberatũ vel domum ſuam vi introitam quis dicat §. 8 *Inſt. h. t. l. 5. in pr. & §. 6, eod. l. 12. §. ult. de accuſ.* Poteſt etiam agi criminaliter §. *10. Inſt. eod. l. ult. eod.* ſicut pro furto *l. ult. de furt.* & omni delicto *l. ult. d priv. del,* ut extra ordinem & in corpus reus coërceatur, quæ res facit ut utrinque procuratori non ſit locus, quia procuratores fiunt domini litis & in eos fertur ſententia *l. ult. C. h. t.* ubi illud ſolis perſonis illuſtribus privilegii loco Zeno Imp. concedit, quod tamen moribus nõ obſervatur teſte Mollero 1, ſemeſ. 24. Jure Saxon, variæ pœnæ

pro

pro diverſitate circumſtantiarum huic delicto ſunt præſtitutæ *ut ex* Landrecht *hinc inde colligitur*, quas El. Aug. *Nov. ſua conſt. 42. p.* 4. abrogavit, aliasque pœnas impoſuit, uti ex lectione conſtitutionis videre eſt, quò me remitto.

77. Hodie uſu ac conſuetudine receptũ eſt, ut is qui paſſus eſt injuriã ad palinodiam ſeu recantationem verborum agat, daß der Geſchmechte auff einen Wiederuff klage/ quæ dicitur actio recantatoria, *vid. ord. Camer. Auguſt. p. 2. t.* 28. §. vnd ſonderlich ſetzen *& d. conſt. 42.* quæ actio civilis nõ criminalis eſt, quum neq; pœna hîc corpori irrogetur, neq; quiſquam fiſco applicandum petatur, ſed tantum hoc ut honori & dignitati ejus qui læſus eſt, conſulatur, tùm quòd in ea appellatio concedatur, *d. Cam. ord.* quod de Jure communi ſecus eſt ubi in criminalib9 appellationes hoc tempore non recipiuntur, tum quia in Camera recipitur & tractatur, in qua nulla criminalis excepta cauſa pacis publicę tractatur, ideò etiã receptũ eſt, ut hęc actio cũ civili qua agitur ad æſtimationẽ injuriæ in eodẽ libello conjungi, ſimulq; moveri poſſit.

78. Damnatum in judicio Injuriarum ſequitur infamia *l. 1. de his qui not. inf.* ut autem per ſententiam damnato conſervetur fama nõ video quomodo rationi juris noſtri conveniat, equidem ut per graviorẽ pœnã irrogatã poſſit id fieri convenit juri noſtro, *l. 13. §. 7. de his qui not.* ſi a. ordinaria pœna irrogetur, id fieri vix poteſt, ſed tunc obtinet autoritas *l. 1. §. 4. ad SCt. Turpill.* & id nominatim de actione furti, cujus eadem eſt ratio, reſpondetur *in l. 63. de furt.*

79. Actiones injuriarũ aut ab initio impediũtur, aut natæ tolluntur: impediuntur diſſimulatione, ſi quis injuriam factam ad animum non revocaverit *§. fin. I. h. t. l.* 11. §. 1. *eod:* ad animũ a. non revocâſſe dicitur, qui ubi injuriã accepit non eſt indignatus, nec eam ut rem indignam graviter, & iniquo animo tulit, neq; ſuper ea eſt conteſtatus *d. l. 31. C. de lib. cauſ.* poteſt tamẽ & qui tacet, injuriã ad animum revocare, cùm animum ulciſcendi oſtendere non ſemper commodum, ſæpe etiam non tutum ſit.

80. Natæ tolluntur duobus modis, Remiſſione & Morte, remiſſio autem eſt vel expreſſa vel tacita.

81. Expreſſa fit per declarationem apertam voluntatis de remittenda vel remiſſa injuria, veluti per tranſactionem, pactum &c. *l. 27. §. 4. de pact. l. 17. §. 6. h. t.*

82. Ta-

82. Tacita iterum duas habet ſpecies, altera eſt ex factis præſumta, quæ inducunt diſſimulationem, & injuriæ gratiam factam eſſe arguunt veluti ſi quis cum eo, à quo injuriam accepit, familiariter converſetur, ſi tamen id fecerit ultrò & proprio motu non occaſione ab alio præbita & quaſi ex neceſſitate, veluti ſi ad commune convivium fuerit convocatus, *ut notant Dd. in d. §. fin. & d. l. 17. §. 6.* Altera inducitur ex lapſu temporis, & nimirum ſi agatur ex jure prætorio anni *per text. expr. l. 5. C. h. t.* qui annus non continuus ſed utilis eſt, quòd regulariter actiones prætoriæ anno utili durant *pr. Inſt. de perpet. & tempor. act. l. 14. §. 2. quod met. c. l 55. de ædil. edict. l. 2. C. qui adm. ad bon. poſſ. l. 4. C. de lib. cauſ. accedit conſtit. Nov. El. Aug. 46. p. 4.*

83. Actio autem legis Corneliæ non eſt annalis ſed perpetua *l. 3. & 4. C. de præſcr. 30. vel 40. an.* quia eſt ex jure civili non prætorio, quales actiones perpetuæ ſunt *d. pr.*

84. Morte finitur 1. ejus qui facit injuriam, ſi mortuus ſit ante litem conteſtatam *l. 13. h. t.* quod commune eſt omnibus pœnalibus actionibus, ut non dentur adverſus heredes delinquentis, *vide ſup. θ. 29.* 2. & hoc ſpeciale eſt, morte ejus, qui paſſus eſt injuriam, *d. §. fin. d. l. 13. l. 10. §. 2. ſi quis caut.* cùm aliás actiones pœnales dentur heredibus *§. 1. Inſt. d. t. l. 1. §. 1. de priv. del.* Ratio ſpecialitatis eſt, quòd per iſtud genus delicti nullum patrimonio infertur damnum, ſed ad vindictam eſt, cujuſmodi non dantur heredibus *d. § 1.*

65. Huc pertinet libellus famoſus vulgò Paſquillus dicitur, qui definitur, quòd ſit compoſitio in ſcriptis facta, ad infamiam alicujus, ejus quod auctor probare non vult, in publico loco, occulto nomine affixa *l. 5. §. 9. l. 6. l. 37. h. t.* differt ab injuria ſcripta *juxta VVeſ. in P. ſſorum. hic n. 6.* quòd libellus famoſus ad infamiam pertinet, h. e. impingit delictum aliquod notabile, injuria fit contumeliæ cauſa etiam abſque nota infamiæ.

86. Pœna ejus ex conſtit. Imp. *l. un. C. de famoſ. libell.* eſt capitalis, quam confirmat P. H. O. *art. 110.* quod tamen hodie ita reſtringunt Dd. ac interpretantur, ſi in libello famoſo capitale aliquod aut aliud grave ſcelus ad creandum alicui periculum objectum ſit; ſecus ſi non ſit capitale, tunc enim pœna talionis debet locum habere, eademque animadverſione diffamator coërceri, qua unumquodque

quodque delictum & ſcelus in libello objectum, ſi verum eſſet, veniret puniendum *ſecund. gl. in d. l. un.* Jure Canonico flagellatione & excommunicatione punitur *c. qui in alterius. 5. q. 1.*

87. Hoc autem crimen adeò deteſtabile eſt, ut non tantùm componens, ſed & inveniens & non dilacerans & quocunque modo divulgans, ejus reus cenſeatur *d. l. un. & ibid. gl.* quod tamen ad publicè affixum legentem non puto eſſe extendendum. *Atq; hæc pro modulo ingenii mei de hac materia ſufficiant, & ut unde incepi, in eo finiam,*

Qui ſapere & fari nobis, bone Chriſte, dediſti,
Sit tibi in æternum gloria, laus & honor.

ODE ALCAICA.

Præluſtre gentis Romuleæ decus
Fandique princeps Tullius, aureâ
Oris catenâ blandientis
Pectora pro libitu gubernans,
Effata præter cætera, quæ dedit
Afflantis œſtro Numinis incitus
Diviniori Gange quovis
Et potiora Tago beato,
Crenâ politâ prodidit: Inclita
Quod fixa virtus ceu adamantino
Clavo, latebræ cordis imæ
Inſideat medio ſinuque,
Quæ, maſculam ſi nacta ſit indolem
Mentemque puram à fæce pigritiæ
Torpentis, hanc attactam honoris
Exagitet ſtimulis virentis,

Ut, ſive terras luce Dieſpiter
Tingat; nigræ ſeu noctis eant equi;
Examinando quàm volucri
Vita fugâ properet citata
Conemur omni Marte rogalia
Fugiſſe buſta & nomina vividis
Inciſa cedris ad nepotum
Poſtuma ſecula prorogaſſe.
Quod Tu, vel ipſum per lapidem Jovem
Jurare promtus ſum, ô COLUMEN laris
BRUNO paterni, PHÆBEUM qui
LUMEN eris potiùs vocandus,
Non ambigendâ conſolidas fide
Et veriùs vero probat enthei
Vis ingenI tendens deorum
Sidereas penetrare ſedes:
Dum, ſicut Ætnæ flammivomum caput
Non extimeſcens æquoreas minas
Quin ſponte ſorbens, nùtrit ignes
Perpetuos rapidis favillis:
Incendio ſic quantus es æſtuans
Virtutis, & nil territus onera
Quævis laborum devorare
Ac vigiles adhibere curas,
Quiquid brabæi diva ſcientia
Quamcunque promit laudis adoream
Donec reportes, neſcis orbem
Aligeri cohibere curſus.
Pronuper etſi (ne geminâ ſacræ
Baccæ coronâ tempora prædicem
Obvincta) conſcriptis Lycéi
Patribus & Sophiæ dicato

Coram